

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї

В статье раскрываются специфические формы и методы музыкально-эстетического воспитания детей в семье, активной помощи школе, соблюдение принципа приемственности в решении совместной программы музыкально-эстетического развития личности.

Musical & esthetics bringing up a family consists of the development of specific approaches & methods, active participant in school life and observing the principles of succession in the realization of joint programme on musical & esthetic development of fly personality.

Цілісний морально-естетичний підхід до явищ життя і мистецтва – результат тривалої, копіткої і індивідуальної роботи з дитиною, яку в першу чергу виконує сім'я з її неповторним у кожному випадку досвідом і традиціями виховання, складеним побутом, духовними інтересами.

Формуюче і розвиваюче значення сім'ї очевидне. Створена в найбільш загальних своїх особливостях особистість дитини, з якою зіштовхується педагог в дошкільній дитячій установі або з початком занять у першому класі, є перш за все результатом діяння виховного середовища. Особливо значне морально-естетичне діяння сім'ї від народження дитини до юнацького віку. Сім'ї притаманне відношення до дитини зі всієї цілісності його індивідуальних здібностей і в зв'язку з цим у

комплексному впливі на неї. На відміну від школи, переважне значення сімейного виховання у великих можливостях урахування здібностей, інтересів і захоплень дитини. У процесі такого виховання здійснюється синтез самих різноманітних вражень, які впливають на свідомість як безпосередньо в сім'ї, так і в школі, на вулиці, в колі товаришів [9].

Сучасна сім'я активно, хоча іноді і безсистемно, прилучає молодь до художніх та естетичних цінностей. Їй однаково близькі естетичні елементи відношення як до мистецтва, так і до побуту, природи, спілкування, пізнання, трудової діяльності і т.д. Таким чином, в синтезі різноманітних елементів естетичного діяння сім'я має безсумнівні переваги.

Музичне виховання в сім'ї має глибокі історичні коріння. Виникло в епоху Петра, у другій половині XVIII століття, воно увійшло в коло виховання дворянських сімей, навіть середнього стану. Більш того, уміння володіти яким-небудь інструментом стає обов'язковим. Відомий в той час композитор М.І. Бернаді у 1844р. відмічав, що кожна дівчина вчиться грати на фортепіано.

Домашні заняття музикою, які починалися ще до вступу у школу і продовжувалися потім паралельно шкільним заняттям, грали значну роль у прилученні до музики молодих людей XIX і початку XX ст., виховувало в них любов до музики, до мистецтва [6].

Світова теоретична думка наділяла питанням сімейного музичного виховання велику увагу. Д.І.Писарєв, Н.В.Шелгунов, В.П.Острогорський, А.І.Пузєревський, А.Н.Юдін, В.В.Демонський зробили ряд висновків:

- домашнє музичне виховання не повинно зводитися лише до навчання гри на музичному інструменті. Велику увагу слід приділяти вихованню естетичних потребностей, смаків, інтересів у дітей, розвитку їх творчих здібностей, формуванню соціальних почуттів і прагнень;

- повноцінне музичне виховання у сім'ї припускає керівництво з боку батьків;

- у домашньому музичному вихованні, як і у вихованні взагалі, дуже важливе урахування вікових особливостей дітей [6].

З виховання і пізнання краси починається виховання емоційної культури, виховання почуттів.

Якими повинні бути в майбутньому наші діти? Ми бажаємо їх бачити всебічно гармонійно розвинутими, поєднуючи в собі моральну чистоту, фізичне удосконалення: бажаємо, щоб вони мали творчі здібності [8].

Кількість вихователів, розмірковуючи про те, як краще підготувати дитину до майбутнього життя, як навчити її бути щасливою розподіляють різні сторони виховання: розумового, фізичного, морального та естетичного на головні – основні та другорядні, на необхідні та не обов'язкові, забуваючи про те, що кожен з них буде особистість.

Батьки, дійсно розуміють, що для життя, для праці, для щастя людини потрібні знання та наука. Але не завжди сім'я докладає зусилля для естетичного виховання дитини і вважають, що без музики, без картин, без поезії можна жити, а високе мистецтво потрібно тільки обдарованим і талановитим дітям. Деякі батьки вважають, що сталевар, льотчик, геолог повинні знати досконало тільки те, що необхідно для їх роботи і невтомно в ній удосконалюватися. Інше – бажано, але не зовсім обов'язкове. Відправляючи дитину до школи такі батьки поспішають огородити її від цих занять, розмірковуючи таким чином: “Малює наш син як усі, - Репін з нього не вийде, слух у нього поганий, Чайковський з нього також не вийде.” Потрібно більш уваги звертати на такі предмети, як математика, хімія, фізика. Нажаль, батьки не розуміють, що лишають дитину самого головного, забувають про значення творчості для самої дитини, як форми самоствердження і самопізнання, зміцнення віри в своє “а що я можу?”, без якої не стати дитині яскравою особистістю.

Інші батьки, помітивши байдужість дітей до світу прекрасного, який самим батькам дуже цінний, засмучуються, обурюються.

Частіше за все вони намагаються практично силою приєднувати дитину до своїх естетичних смаків.

Звісно, що таким способом неможливо закохати в мистецтво людину, яка необізнана ним. В цих двох батьківських позиціях є загальне: естетичні смаки і уявлення, почуття

захоплення справжньою красою. Художні здібності дітей вважаються незалежними від виховання.

Наука і мистецтво, корисне і прекрасне, знання і почуття – два крила людського щастя. І чим більше відчуваємо ми зачарування рідною природою, досконалістю слова, чарівністю обличчя людини, красу її поведінки і праці, чим більше ми здатні насолоджуватися творами світового мистецтва, тим цікавіше, яскравіше життя, тим воно людяніше і плідніше [7].

Розвинутий художній смак – ознака змістовності і збагачення внутрішнього духовного життя людини. Він передбачає розуміння, а таким чином і глибокі знання творів мистецтва, літератури, музики, але він не визначається лише накопиченням знань.

Є люди, які дуже досвідчені, але не маючи художнього смаку, який містить у собі сердечний відгук, душевне хвилювання – співчуття, прилучення до світу радощів і суму, які передаються митцями у словах, звуках, барвах.

Збагачення всіх почуттів, образне пізнання світу, розвиток уяви і самопізнання – ось що дає ознайомлення з мистецтвом.

Що стосується музики, то вона, як компонент мистецтва, має великі можливості впливати на внутрішній світ людини, формувати його моральне обличчя.

Музика, зрозуміла, відчута дитиною, стає важливим засобом морального виховання.

В процесі експериментального дослідження, яке проводилося у спеціалізованій школі №4 м.Кривого Рогу, на поставлені запитання: "Подобається вам слухати серйозну музику? Чому?", були отримані такі відповіді: ставляться належним чином до серйозної музики 64% учнів 3-х класів. Проаналізував відповіді учнів 9-х класів, - 56% мають відповідне ставлення до серйозної музики. Такі результати говорять про те, що наше покоління бажає пізнати високе мистецтво.

Музичне виховання в сім'ї – важлива ланка в загальній системі музичної освіти. Позитивність впливу сім'ї на розвиток інтересу до музики і творчих здібностей дитини підтверджують

біографії багатьох відомих музикантів. Свої перші враження зв'язують з сім'єю М.І.Глінки, Н.Г.Рубінштейна, А.С.Даргомижський, П.І.Чайковський, Н.А. Римський-Корсаков, С.С.Прокоф'єв, Д.Д.Шостакович. Вони відмічали, що домашні музичні вечори, де відчувалась атмосфера любові та поваги до мистецтва, викликали в них зацікавленість музикою, виховали відданість їй [6].

Виховання дітей починається з нас самих – дорослих. Перед тим, як зайнятися музичним вихованням своїх дітей, “родители, - як писала відомий педагог і музикант А. Д. Артоболевська, - должны спросить себя, достаточно ли они сами подготовлены, чтобы направить своих подопечных” [1] “Гарні батьки – важливіші гарних педагогів” – так висловлюється відомий піаніст і педагог Генріх Нейгауз. Самі кращі педагоги будуть безсильні, якщо батьки до музики байдужі. Цей закон строгий і не має виключень, саме батьки повинні привити любов дитини до музики.

Перше і саме важливе, що може зробити сім'я, - це створити атмосферу найбільшого шанування до інструментальної, симфонічної, оперної, балетної, джазової – будь-якої гарної музики: не можна говорити про неї погано, виключати радіо і телебачення, коли вона звучить. Хвилини спілкування з музикою повинні бути для дітей як свято, як нагорода, і приємним трудом для самих батьків повинен бути той час, який вони будуть віддавати спільним з дітьми музичним заняттям [5].

Батьки, які свідомо виховують і розвивають музичні здібності дитини, повинні робити це систематично, незалежно від того, чи стане дитина музикантом-професіоналом, чи музика просто буде його другом на все життя.

Проблема інтересу, захоплення – одна із фундаментальних проблем усієї педагогіки. Дослідники, які займаються нею (Божович Л.І., Якобсон П.М., Петровський А.В.), підкреслюють, що інтерес сприяє загальному психічному і розумовому розвитку дитини, поширюючи його світогляд. Знання, які набуті з інтересом, є більш глибокі і різноманітні, вони можуть використовуватися в різних умовах. Захопленість спонукає до самостійного набуття

нових знань. Під її впливом помітно змінюється весь характер діяльності. Вона стає активною, творчою, поглибленою [3].

Зрозуміло, що всі ми перевантажені: домашня робота, виробництво, але це не виправдання. Можна виділити декілька годин на тиждень, якщо ми бажаємо, щоб наші діти були творчими, щоб взаємні відношення були наповнені глибоким духовним змістом.

Сім'я є першою і найважливішою сходинкою для входження людини в світ музики.

Сім'я може значно допомогти школі у вихованні дитини захоплення музикою. Особливо для молодших школярів авторитет батьків має велике значення. Отже, сім'я, як фактор музично виховання школярів, найбільш плідно може проявити себе в молодшому шкільному віці.

Від батьків, які прагнуть досягти мети музично-естетичного виховання в сім'ї, вимагається відповідна музично-педагогічна підготовка.

Школа є провідним виховним інститутом, в якому працюють професійні педагогічні кадри, які володіють необхідною методикою і здатні використовувати не тільки сучасні наукові дані, але і свої спостереження, досвід роботи з ними. Центральне місце повинно бути відведене музично-педагогічному лекторію, який ознайомить дорослих з особливостями дітей визначеної вікової групи, конкретними завданнями музичного виховання.

Досягненню найбільшої результативності будуть сприяти різні форми роботи:

а) постійні заняття музично-педагогічного лекторію (лекції, педагогічні практикуми, семінарські заняття, тематичні вечори);

б) музично-педагогічна самостійна освіта батьків;

в) організація концертів для батьків силами дітей;

г) проведення домашніх музичних вечорів;

д) індивідуальні консультації з батьками.

На заняттях лекторію батьки повинні дізнатися, що передусім необхідно підготувати підставу для виховання музичного інтересу своєю увагою до музичних занять і успіхів

дітей, добрими, належними порадами і особистою участю в цих заняттях [6].

Не менш важливе створення вдома приємного музичного мікроклімату: батьки пропонують дітям свої найулюбленіші твори, які надають їм задоволення, бажання робити великі, добрі справи.

На основі вище зазначеного, треба відмітити, що естетичне почуття молодших школярів будуть розвиватися активніше при цілеспрямованому педагогічно-організованому впливі з боку батьків [9].

Рівень розвитку естетичних почуттів молодших школярів залежить від вибору музично-дидактичного матеріалу, його доступності, сприйняття, контрастності і емоційно-естетичної активності [2].

Яскравість, активність естетичних почуттів школярів визначається систематичністю спілкування їх з музичним інструментом, а також особистим відношенням до нього батьків і оточуючих дитину людей.

Ефективність музично-естетичного виховання дітей визначається рівнем підготовленості їх батьків у музичній галузі.

Прихильність дитини до батьків і, головне, її довіра, бажання до постійного контакту з ними дозволяє дорослим у процесі педагогічно організованої музичної діяльності активно формувати і розвивати в неї інтерес до справжньої художньої музики.

Література

1. Артоболевская А.Д. Ваши дети, вы и музыка. – М.: Педагогика, 1985
2. Беляев А.А. Эстетика. Словник, 1989
3. Богино Г.К. Игры – задачи (для начинающих музыкантов). М.: Музыка, 1974
4. Борев Ю. Эстетика, Издательство политической литературы, - М., 1969
5. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца. – М.: Просвещение, 1984
6. Кушав Н.А. Основы эстетического воспитания, - М.: Просвещение, 1986

7. Лабковская Г.С. Эстетическая культура и эстетическое воспитание. – М., Просвещение 1983
8. Липкий В.Н. Эстетическая культура и личность. - М., Знание, 1987
9. Мадорский Л.Р. Музыка начинается в семье. – М.: Знание, 1987
10. Малахова И.Н. . Первые шаги в мире звуков. – М.: Знание, 1977
11. Шацкая В.Н. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. – М.: Педагогика, 1975